

A „PEN-KLUB” KÖRÜL

A Jobboldali sajtó jelenté, hogy „a nemzeti irodalom vezérei megszakították az összeköttetést a Pen-Klubbal”. Ennek a félflás lépésnek mozgató rugója a következő deliktum: Kosztolányi Dezsd, a magyar Pen-Klub elnöke, az ősszel Londonban járt s Rothermere lordtól ezer fontot kapott arra a célra, hogy jutalmazza vele, egészben vagy részben, az esztendő magyar irodalmi termésének legjavát, valamilyen dolgozatot, mely „szólhat akár a madarakról is”, — csak irodalmi értéke fontos, szerzője lehet akárki. A Pen-Klub elnöksége ezt a díjat két részre osztotta, s első felét Krúdy Gyula és Móricz Zsigmond között darabolta fel, meg is jelölve a könyveket, amelyeket a két író munkái sorából kiemelve jutalmazásra érdemesnek tartott. A választás ellen nehéz kifogást emelni, egyrészt, mert az 1931-es esztendő magyar irodalmi termése sajnálhatóan szűkös, s aztán a jutalmazottak személye miatt is: Krúdy Gyula legkülönb íróművészeink egyike, s Móricz Zsigmond élelétáshoz lehet kritikával szólni, de mindenkor el kell ismerni, hogy valóságos természetű tüneménye irodalmunknak, akít megítélni igen, de megkerülni és negligálni nem lehet. S különben is, valljuk be őszintén: az 1931-es könyvpiacra se fiatal, sem öreg, sem jobb-, sem baloldali írónak nem jelent meg olyan jelentékeny munkája, melyhez odamérve kifogásolni lehetne a Pen-Klub választmányának döntését. Az ítélet így irodalmi körökben általános megnyugvást keltett.

A „nemzeti irodalom vezérei” azonban, akik az élő irodalom körein kívül élnek, abban a félmjelzett, hivatalos és egyedül üdvözítő szférában, ahonnan ukázszerűen ítélnék inkább el, mint meg, tiz és egynéhány esztendeje mindenféle irodalmat, mely nem hivatalos, sérelemnek érezték, hogy a Pen-Klub választmánya olyan íróknak adta ki a díjat, akiknek, szerintük „tulságosan sok közülük nincsen azokhoz az eszmékhez, melyeket Rothermere lord képvisel”, s ezért Herczeg Ferenc levelet intézett az igazgatósághoz, melyben bejelenti, hogy „nagy elfoglaltsága miatt nem vehet többé részt a Pen-Klub vezetésében s ezért nem vállalhatja a felelősséget az igazgatóság határozataitért”. Ez tiszta beszéd; hasonló értelemben nyilatkozott Pekár Gyula, Csathó Kálmán és Császár Elemér is. A jobboldali sajtó ebből az alkalomból kifejezést ad annak a reménységének, hogy ilyen körülmények között elmarad most tavasszal az összes Pen-Klubok Budapesten tervezett nemzetközi kongresszusa is. mert „a hivatalos Magyarország meg fogja fontolni, hogy támogasson-e olyan irodalmi alakulást, melytől a nemzeti irodalom kitűnőségei távol tartják magukat?”

Egy évtized tapasztalatai alapján nyugodtan jósolhatjuk, hogy a „hivatalos Magyarország valóban meg fogja fontolni”, s nem kell látnoknak lenni hozzá megjövendőlni, hogy a tavaszra tervezett nemzetközi Pen-Klub-kongresszust ilyen körülmények között aligha tartják majd meg Budapesten. Nincs kétségünk iránta, hogy a „hivatalos Magyarország” óvakodni fog Herczeg, Pekár, Csathó és Császárral szemben Galsworthy, Capek, Fulda vagy Thomas Mann jelenléte mellett dönteni. Utóbbiak sokkal kevésbé kívánatosak a hivatalos Budapesten, mint Csathó vagy Császár, hogy Pekárról ne is beszéljünk. Herczeg persze külön hatalmasság, exterritoriális előjogokkal, akinek óhaja a hivatalos irodalom berkeiben pecsétetes miniszteri rendeletszámba megy. Függetlenül attól, hogy igazán tuzás lenne ebből az alkalomból a „nemzeti irodalom e vezéreinek” irodalmi jelentőségével foglalkozni s tekintet nélkül arra, hogy Móricz Zsigmond és Krúdy Gyula vannak-e olyan költésű írók, mint Pekár vagy Csathó, hogy Császárról ne is beszéljünk, s mert egyáltalán céltalan, írók értékét egymáson felmérni, maradjunk a tényeknél, s abból az alkalomból, hogy a nemzeti irodalom vezérei megszakították az összeköttetést a Pen-Klubbal, vizsgáljuk e neves urak eljárását, függetlenül a személyi vonatkozásoktól, egyszerűen csak a magyar irodalom érdekeinek szempontjából. Hogy Móricz Zsigmond s Krúdy Gyula valóban magyar írók-e, ennek a kérdésnek eldöntésére a magunk részéről egy csepp tintát nem áldozhatunk. Hogy a Rothermere lord képviselte eszmék értelmében azok-e, azt mondják meg ők maguk. Számunkra egyedül csak az fontos, hogy a Pen-Klub nemzetközi kongresszusát a „hivatalos Magyarország” elgáncsolhatja most tavasszal itt Budapesten: de az aztán fontos, s úgy egészen egyetlen szó nélkül nem is leszünk hajlandók elmenni mellette, ha bekövetkezik. Bármennyire átérzük is jelentőségét annak, hogy milyen rendkívül súlyos és nagyhorderejű például Pekár véleménye Móriczról, nem vagyunk hajlandók belenyugodni, hogy megint egyszer nemzetközi botrány ódiuma háruljon egy reak-

ciós kisebbség világnézeti terrorjának jóvoltából arra a magyar irodalomra, sőt arra a Magyarországra, mely világnézetében se irodalmilag, se politikailag, már régen nem azonosítja magát azokkal, akik „nemzeti” alapon hivatalból és szakmánya képviselik kifelé. Tudjuk, hogy ez nyílt hazaárulás, mert nem szeretni Pekárt, de olvasni Krúdyt e körök megítélésében egyértelmű Trianon elárulásával; hogy miért, ez csak a laikus előtt titok, de orvosi szempontból a megoldható lélektani rejtélyek közé tartozik. Mindezt tiz éve fujjuk már, mindenféle hangszeren; nem unják? Ok, ugy látszik, nem, — s nekünk nem adnak módot reá, hogy unjuk. Mert mi valóban nem kételkedünk abban, hogy Herczeg, Pekár, Csathó és Császár kilépésének súlyos ténye megfontolásra tudja bírni a Pen-Klub kongresszusával szemben a hivatalos Magyarországot, s nem kételkedünk abban sem, hogy ilyen körülmények között a budapesti gyűlés elmarad. Mi nem becsüljük le a nemzeti irodalom vezéreinek befolyását a hivatalos körökre, s el tudjuk képzelni, fel tudjuk tételezni, hogy azért, mert Pekár nem

tartja jó magyar embernek Móriczot, az egész európai irodalom képviselőit finoman eltáncsolják majd Budapestről, mikor, egyszer életükben, ide akarnak jönni. Valóban fontosabb, hogy Császárnak egy vélt, bár nehezen kimutatható sérelemért elégtétel adasson, mint az, hogy Európa szellemi elitje itt időzön Budapesten.

Mi tudjuk, mert számtalanszor bebizonyították, hogy a nemzeti irodalom vezéreinek a magyar irodalom világis érdekeinél fontosabb, hogy személyi sérelmeket minden rendelkezésükre álló hivatalos eszközzel megtoroljanak. Ez történt most is Miatán azonban egy emberöltőben egyszeri alkalom, hogy a világ legkülönb koponyáinak figyelmét ügyünkre tereljük, ne vegyék rossznéven, ha most az egyszer nem egyezhetünk egészen szó nélkül bele, hogy a „nemzeti irodalmat” összetévezzék a magyar irodalommal, Pekárt Thomas Mannal, s a Kisfaludy Társaságot a Pen-Klubbal. Csak most az egyszer nem. Előbb tartsák meg a kongresszust, ez a fontosabb, s ehhez ragaszkodunk. Aztán beléphetnek, kiléphetnek, ahogy jötesik s ahogy odig is tették. S ítélnétek holtak és főként az elevenek felett. S osztogathatnak egymásnak láncot és koszorút. De előbb a kongresszust, urak. Mi rendkívül fontosnak tartjuk, hogy Herczeg, Pekár, Csathó és Császár hova lépnek be és ki, — de nem egyezhetünk bele, hogy Pekár és Csathó kedvéért egész Európa minket csodáljon. Talán ez is szempont. Bár lehet, hogy nekik nem.

Márai Sándor